

УДК 342

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.3.23>

НОВІКОВ Н.Б.

**МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ****THE MECHANISM OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION
OF THE FINANCIAL MARKET IN UKRAINE**

В статті автором було проаналізовано значення таких дефініцій як механізм правового регулювання й механізм адміністративно-правового регулювання. Було виокремлено основні елементи механізму правового регулювання, зокрема : адміністративно-правові норми; акти тлумачення адміністративно-правових норм; адміністративно-правові відносини; акти реалізації адміністративно-правових норм і відносин. Автор також наголосив на тому, що представники наукової спільноти також виокремлюють ще один структурний елемент механізму правового регулювання – державно-владні повноваження суб'єктів адміністративно-правового регулювання. Автор пропонує розглядати механізм адміністративно-правового регулювання фінансового ринку як певний комплекс або ж сукупність засобів й способів адміністративно-правового характеру, що мають на меті врегулювати суспільні відносини у сфері надання фінансових послуг, а також задоволення інтересів як фізичних, так і юридичних осіб суб'єктами публічного адміністрування. Щодо елементів механізму адміністративно-правового регулювання фінансового ринку, зазначено, що будь-який перелік структурних елементів не є остаточним та вичерпним, а тому – залежно від наукових досліджень, їх предмету, проблемних аспектів наукових пошуків, такий перелік може змінюватись та доповнюватись. У статті було виокремлено також особливості адміністративно-правові відносини у сфері надання фінансових послуг як елемента механізму адміністративно-правового регулювання фінансового ринку, за допомогою яких можна охарактеризувати їх сутність: суб'єктність адміністративно-правових відносин у сфері надання фінансових послуг; об'єктність адміністративно-правових відносин у сфері надання фінансових послуг; націленість адміністративно-правових відносин у сфері надання фінансових послуг; метод регулювання адміністративно-правових відносин у сфері надання фінансових послуг.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, адміністративно-правові відносини, механізм, механізм адміністративно-правового регулювання, норма права, фінансовий ринок.

In the article, the author analyzed the meaning of such definitions as the mechanism of legal regulation and the mechanism of administrative-legal regulation. The main elements of the mechanism of legal regulation were singled out, in particular: administrative and legal norms; acts of interpretation of administrative and legal norms; administrative and legal relations; acts of implementation of administrative and legal norms and relations. The author also emphasized that representatives of the scientific community also single out another structural element of the mechanism of legal regulation – the state-authority of subjects of administrative-legal regulation. The author proposes to consider the mechanism of administrative-legal regulation of the financial market as a specific complex or a set of means and methods of an administrative-legal nature aimed at regulating social relations in the field of financial services, as well as satisfying the interests of both individuals and legal entities by subjects of public administration. Regarding the elements of the mechanism of administrative and legal regulation of the financial market,

---

© НОВІКОВ Н.Б. – аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства (Навчально-науковий інститут права Сумського державного університету)

it is stated that any list of structural elements is not final and exhaustive, and therefore, depending on scientific research, their subject, problematic aspects of scientific research, such a list may change and be supplemented. The article also highlighted the peculiarities of administrative-legal relations in the field of financial services as an element of the mechanism of administrative-legal regulation of the financial market, which can be used to characterize their essence: the subjectivity of administrative-legal relations in the field of financial services; objectivity of administrative and legal relations in the field of financial services; targeting of administrative and legal relations in the field of providing financial services; a method of regulating administrative and legal relations in the field of providing financial services.

Key words: *administrative and legal regulation, administrative and legal relations, mechanism, mechanism of administrative and legal regulation, the rule of law, financial market.*

Вступ. В контексті реформаційних процесів, що мають місце в Україні, розвивається та зазнає реформаційних перетворень ринок фінансових послуг в Україні наряду із системою соціально-економічних процесів. Наявність розвинутого фінансового ринку будь-якої країни є однією із найбільш важливих елементів та ознак ринкової економіки. Зважаючи на це, ефективне та дієве адміністративно-правове регулювання фінансового ринку слід розглядати як одну із передумов гарантії та забезпечення стабільності фінансово-економічної сфери держави. Саме це обумовлює актуальність проведення дослідження.

Постановка завдання.

Метою статті є проведення аналізу щодо визначення механізму адміністративно-правового регулювання фінансового ринку. Зважаючи на це, автор у ході статті виокремлює його основні елементи та особливості.

Результати дослідження.

В. Галуцько влучно зазначає, що завдяки адміністративно-правовій регламентації формується правнича основа, певний базис, а також визначаються зафіксовані в правових величинах орієнтири для організації діяльності учасників адміністративно-правових відносин на досягнення фактичних завдань адміністративного права [1, с. 317].

Будь-який механізм за тлумачним словником становить певну сукупність етапів і процесів, з яких складається певне явище [2, с. 523]. Зважаючи на це, досліджуючи та аналізуючи доктринальні джерела, констатуємо, що категорія «механізм правового регулювання» в цілому є однією із найпоширеніших в юридичній науці. Проте, як і для будь-якої категорії, їй притаманний плюралізм наукових поглядів щодо її дефініції, зважаючи на відсутність єдності серед представників наукової спільноти. На думку О. Скакун, відомої науковиці у сфері теорії держави і права, механізм правового регулювання слід розглядати як узяту в єдність систему правових засобів, способів і форм, за допомогою яких нормативність права переводиться в упорядкованість суспільних відносин, задовольняються інтереси суб'єктів права, встановлюється забезпечується правопорядок [3, с. 498]. Для того, щоб не наводити усі трактування даної дефініції, що містяться у доктринальних джерелах й узагальнивши позиції науковців, вважаємо, що механізм правового регулювання слід розглядати як сукупність засобів, які забезпечують правовий вплив на суспільні відносини з метою приведення їх у відповідність до приписів, закріплених у правових нормах.

Механізм адміністративно-правового регулювання, у свою чергу, був предметом досліджень вчених-адміністративістів та становить різновид вищезазначеної категорії. Зокрема, І. Голосніченко пропонує під механізмом адміністративно-правового регулювання розуміти сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких справляється вплив на відносини, що виникають у процесі здійснення виконавчої влади. А до елементів такого механізму слід віднести :

- адміністративно-правові норми;
- акти тлумачення адміністративно-правових норм;
- адміністративно-правові відносини;
- акти реалізації адміністративно-правових норм і відносин [4, с. 20–21].

О. Остапенко виділяє такі ж структурні елементи в структурі механізму адміністративно-правового регулювання. Проте, він також виокремлює і 5 п'ятий структурний елемент – державно-владні повноваження суб'єктів адміністративно-правового регулювання [5, с. 148]. В цілому, аналізуючи категорію механізм адміністративно-правового регулювання, слід зазначити,

що це саме вплив держави за допомогою правничих засобів і способів на суспільні відносини задля їх упорядкування, охорони та розвитку.

Враховуючи вже проаналізовану структуру механізму правового регулювання, констатуємо, що такі ж елементи слід виокремити також і в механізмі адміністративно-правового регулювання. Проте, доволі цікавою є позиція С. Стеценка, який наголошує на доцільності віднесення органічних та функціональних складових механізму адміністративно-правового регулювання. До першої групи науковець відносить правові норми, юридичні факти, правові відносини та акти реалізації норм права. Щодо другої категорії, то вони мають можливість якісно змінити механізм адміністративно-правового регулювання, мають вплив безпосередньо на його надійність. Проте, С. Стеценко наголошує на тому, що без такого роду складових елементів механізм адміністративно-правового регулювання може самостійно існувати [6, с. 63–65]. В цілому, констатуємо, що будь-який перелік структурним елементів механізму адміністративно-правового регулювання не є остаточним та вичерпним, а тому – залежно від наукових досліджень, їх предмету, проблемних аспектів наукових пошуків, такий перелік може змінюватись та доповнюватись.

Також слід наголосити і на тому, що сутність самого механізму адміністративно-правового регулювання полягає безпосередньо у певній взаємодії вищезазначених елементів в контексті правового, нормативного й інформаційного забезпечення. Таким чином, проаналізувавши категорію «механізм правового регулювання» й «механізм адміністративно-правового регулювання», робимо висновок про те, що механізм адміністративно-правового регулювання фінансового ринку необхідно розглядати як певний комплекс або ж сукупність засобів й способів адміністративно-правового характеру, що мають на меті врегулювати суспільні відносини у сфері надання фінансових послуг, а також задоволення інтересів як фізичних, так і юридичних осіб суб'єктами публічного адміністрування.

Зазначаємо, що фінансовий ринок (залежно від визначеного законом розподілу компетенцій спеціальних органів державного регулювання) поділяють на:

- ринок банківських послуг та діяльності з переказу коштів (Національний банк України);
- ринок цінних паперів та похідних цінних паперів (деривативів) (Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку);
- інші ринки фінансових послуг (Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг та Національний банк України);
- ринок інвестиційних послуг (Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку).

У свою чергу, науковці також визначають класифікацію ринків залежно від виду фінансових послуг та активів як окремого критерію, що мають місце на цьому ринку:

- ринок банківських послуг;
- ринок страхових послуг;
- ринок інвестиційних послуг;
- ринок операцій з цінними паперами;
- ринок кредитних послуг;
- інші види ринків, що забезпечують обіг фінансових активів [7, с. 8–9].

Одним із головних елементів механізму адміністративно-правового регулювання фінансового ринку є адміністративно-правові відносини. Це безпосередньо суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративного права, які виникають в контексті діяльності органів виконавчої влади щодо реалізації конституційних гарантій. Проте, це не єдиний вид правових відносин, які прямо чи опосередковано супроводжуються функціонування сфери надання фінансових послуг, хоча, є одними із найголовніших.

В цілому, аналізуючи адміністративно-правові відносини у сфері надання фінансових послуг, слід виокремити особливості, за допомогою яких можна охарактеризувати їх сутність:

- суб'єктність адміністративно-правових відносин у сфері надання фінансових послуг;
- об'єктність адміністративно-правових відносин у сфері надання фінансових послуг;
- націленість адміністративно-правових відносин у сфері надання фінансових послуг;
- метод регулювання адміністративно-правових відносин у сфері надання фінансових послуг.

Наступним складовим елементом механізму адміністративно-правового регулювання фінансового ринку є адміністративно-правові норми відповідно за допомогою яких реалізується управлінська діяльність.

Основним завданням механізму адміністративно-правового регулювання фінансового ринку слід вважати узгодження інтересів усіх суб'єктів фінансового ринку шляхом встановлення

певного роду обмежень й заборон у їх взаємовідносинах через втручання непрямого характеру до їхньої діяльності.

Висновки. Після проведеного дослідження, екстраполюючи отримані результати на сферу фінансового ринку, надання фінансових послуг, констатуємо, що до складових елементів механізму адміністративно-правового забезпечення фінансового ринку слід відносити:

- адміністративно-правові норми, що закріплюють права й обов'язки суб'єктів сфери надання фінансових послуг;
- адміністративно-правові відносини, що мають місце у процесі взаємодії суб'єктів у сфері надання фінансових послуг;
- акти тлумачення адміністративно-правових норм;
- акти реалізації адміністративно-правових норм й відносин.

Список використаних джерел:

1. Галуцько В. Адміністративне право України : підручник. Херсон : ХМД, 2013. 396 с.
2. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
3. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник. Харків : Консум, 2018. 656 с.
4. Голосніченко І. П., Стахурський М. Ф. Адміністративне право України: основні поняття : навч. посіб. Київ : ГАН, 2005. 231 с.
5. Остапенко О. І. Наукові уявлення про механізм адміністративно-правового регулювання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 2. С. 14–149.
6. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2008. 624 с.
7. Глібко С., Шовкопляс Г., Ониськів І. Актуальні питання правового регулювання ринків фінансових послуг в Україні : монографія. Харків : Право, 2016. 186 с.

УДК 342.951

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.3.24>

ПАСТУХ І.Д.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИДІВ ЗВЕРНЕНЬ ГРОМАДЯН

LEGAL REGULATION AND FEATURES OF TYPES OF CITIZEN COMPLAINTS

У статті розглянуто особливості видів звернень громадян та визначено напрями удосконалення правового регулювання реалізації права громадян на звернення. Звернуто увагу на проблеми понятійно-категоріального апарату звернення громадян, а також інших питань, що стосуються матеріальних та процедурних особливостей реалізації такого права. Констатується недосконалість відповідного нормативно-правового регулювання повноважень органів місцевого самоврядування щодо розгляду звернень, що проявляється у колізії відповідного закону Конституцією України. Виділено три підходи до видів звернень громадян, що склалися в науці та практиці розгляду звернень громадян: перший зводиться до необхідності одноманітного розгляду таких звернень як пропозиція, заява та скарга відповідно до чинного законодавства; другий полягає у відокремленні заяв та скарг за окремими адміністративними процедурами; третій – нормативне визначення усіх звернень із зазначенням відповідних процедур їх реалізації.

Розкрито підстави розмежування звернень громадян за співвідношенням до реалізації суб'єктивних прав, форми та кількісного складу суб'єктів звернення,

---

© ПАСТУХ І.Д. – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування (Національна академія внутрішніх справ)